

Langeafstandsvragen in L1 en L3 Nederlands

Ankeliën Schippers & Andreas Hiemstra (Carl von Ossietzky Universität Oldenburg)

Nederlands, Duits en Engels verschillen in de manier waarop ze langeafstandsvragen vormen. Dit zijn vraagzinnen met één of meerdere inbeddingen, waarbij een vraagwoord uit een bovengeschikte deelzin correspondeert met een lege argumentspositie in een lagergelegen deelzin (zoals: [Wie denk je [dat ik __ gezien heb?]], waarbij __ de thematische positie van *wie* weergeeft).

In het Engels kan de bijzin in deze gevallen ingeleid worden door het voegwoord *that*, tenzij het vraagwoord een subject is (dan moet *that* worden weggelaten, het zogenaamde *that-trace* effect). In het Duits zijn langeafstandsvragen met het voegwoord *dass* marginaal. Voor zover sprekers ze accepteren is er wel een verschil in acceptabiliteit tussen subject- en objectvragen, waarbij de laatste acceptabeler zijn. Er bestaat daarentegen een voorkeur om de bijzin in te leiden met het eigenlijke vraagwoord, en de hoger gelegen deelzin met een “dummy” vraagwoord *was* (voorbeeld: *Was meinst du, wen ich gesehen habe?*). Deze constructie staat bekend als partiële w-verplaatsing en komt in het Engels helemaal niet voor. In het Nederlands komt deze constructie voor in informeel taalgebruik en dialecten, maar in het Standaardnederlands is er een voorkeur voor langeafstandsvragen met een voegwoord, zonder duidelijke subject/objectasymmetrie.

In ons onderzoek richtten wij ons op de vraag of L3 sprekers van het Nederlands transfer uit de L1 of L2 laten zien. We testten 15 Duitse moedertaalsprekers met Engels als L2 en Nederlands als L3 en vergeleken die met 9 Nederlandse moedertaalsprekers. We legden hun langeafstands- en partiële w- vragen voor als in (1) en (2), respectievelijk.

- (1) [Wie denk je [dat de fotografen kende/kenden]]?
- (2) [Wat denk je [wie de fotografen kende/kenden]]?

Het zinsfinale werkwoord congrueerde ofwel met het vraagwoord, ofwel met het ingebedde werkwoord, resulterend in respectievelijk een subjectvraag of objectvraag (in totaal waren er dus 4 condities). De zinnen werden aangeboden middels de *self-paced reading* methode en na iedere zin moesten proefpersonen binnen 2 seconden antwoorden of de vraagzin grammaticaal was of niet.

De resultaten laten zien dat de Duitsers partiële w-verplaatsing grammaticaler beoordeelden dan langeafstandsverplaatsing terwijl dit voor de Nederlandse moedertaalsprekers omgekeerd was. Dit patroon suggereert dat er transfer was uit de L1 (Duits) en niet zozeer uit de L2 (Engels). Duitse moedertaalsprekers hadden een subject/objectasymmetrie voor langeafstandsvragen maar niet voor partiële vraagwoorden, wat past bij transfer uit de L1 maar eventueel ook uit de L2. Bijzonder interessant was echter dat de Nederlandse groep deze asymmetrie voor langeafstandsvragen ook liet zien, omdat dit in eerdere grammaticaliteitstesten nog niet is aangetoond. Wij schrijven dit toe aan de sensitiviteit van onze experimentele taak. Leestijden op het zinsfinale werkwoord laten langere leestijden voor subjectvragen dan objectvragen zien. Dit wijst erop dat er sprake was van een *gardenpath* effect, waarbij het ingebedde argument in eerste instantie als het lokale subject wordt geïnterpreteerd: de deelnemers leken dus een objectlezing van het vraagwoord te prefereren. Momenteel verzamelen we ook nog data van L3 sprekers van het Nederlands met Duits als L2 en Engels als L1 – we hopen deze data in onze presentatie te kunnen verwerken.